

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 2/01

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 17. mája 2001 prerokoval podnety maloletej A. Š. bytom P., zastúpenej matkou S. Š., rod. L., bytom P., a podnety S. Š., rod. L., bytom P., obe v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky zastúpené advokátkou D. K., A. k., P., ktorými namietali porušenie základného práva na konanie bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky vo veciach Okresného súdu v P. vedených pod sp. zn. 7 C 61/96, 15 C 174/97, 1 E 166/98 a P 125/99, za účasti Okresného súdu v P., a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo S. Š., rod. L., na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu v P. vo veciach sp. zn. 7 C 61/96 a 15 C 174/97 b o l o p o r u š e n é .

2. Základné právo maloletej A. Š., na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu v P. vo veciach sp. zn. 1 E 166/98 a P 125/99 b o l o p o r u š e n é .

O d ô v o d n e n i e :

I.

S. Š., rod. L. (ďalej len „navrhovateľka“), namietla porušenie základného práva na konanie bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) vo veciach Okresného súdu v P. (ďalej len „okresný súd“) vedených pod sp. zn. 7 C 61/96 a 15 C 174/97. V týchto veciach podala žaloby o výživné pre manžela a o príspevok na výživu rozvedeného manžela. Konania začali v rokoch 1996 a 1997 a doposiaľ nie sú právoplatne skončené.

Maloletá A. Š. (ďalej len „maloletá navrhovateľka“), zastúpená matkou S. Š., rod. L., namietla porušenie základného práva na konanie bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vo veciach okresného súdu vedených pod sp. zn. 1 E 166/98 a P 125/99, v ktorých sa vymáha výživné a koná sa o zmenu rozsudku znejúceho na výživné (zvýšenie výživného).

Vo všetkých veciach navrhovateľka (aj ako zákonná zástupkyňa maloletej dcéry) podala aj sťažnosti orgánu štátnej správy súdov, ale k účinnej náprave zo strany konajúcich sudcov podľa obsahu spisov nedošlo v takom rozsahu, ktorý by potvrdzoval účinnosť jej sťažností.

II.

Obaja účastníci konania pred ústavným súdom súhlasili s upustením od verejného ústneho pojednávania, a preto ústavný súd konal a rozhodoval v týchto veciach na neverejnom zasadnutí senátu.

III.

Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Iba prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby neodstráni a nemôže odstrániť. Až právoplatným rozhodnutím, bez ohľadu na to, či vyznie v prospech alebo v neprospech účastníka, sa vytvára právna istota. Preto na splnenie ústavného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby všeobecný súd iba o veci konal a nerozhodol ju s účinkami právoplatnosti a prípadne aj vykonateľnosti svojho meritórneho rozhodnutia. Základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov sa splní, ako to konštantne judikuje ústavný súd, až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadne svojich práv (II. ÚS 26/95, I. ÚS 10/98, I. ÚS 89/99 a ďalšie).

Pri rozhodovaní, či vo veci došlo k prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd stabilne zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka konania (2) a spôsob, akým súd v konaní postupoval (3) (I. ÚS 70/98).

IV.

1. Vo veci okresného súdu sp. zn. 7 C 61/96 je predmetom konania spor o výživné pre manželku. Žaloba bola podaná 22. marca 1996. Dňa 27. marca 1996 súd vyžiadal vyjadrenie žalovaného, ktoré došlo 11. apríla 1996. Po ďalšej príprave pojednávania sa konalo prvé pojednávanie dňa 29. apríla 1996, na ktorom bol vynesенý rozsudok, ktorým bol žalovaný zaviazaný platiť výživné pre manželku. Rozsudok bol napísaný 10. júna 1996 a doručený 17. júna 1996. Odvolanie bolo podané 27. júna 1996. Dňa 3. júla 1996 bolo doručené žalobkyni, ktorá naň odpovedala podaním zo 17. júla 1996. Vec bola 5. augusta 1996 predložená Krajskému súdu v P. (ďalej len „krajský súd“). Pojednávanie na odvolacom súde sa konalo 18. februára 1997. Rozsudok bol sčasti potvrdený na obdobie od 22. marca 1996 do 31. mája 1996.

V podstatnej časti bol však rozsudok zrušený a vec bola vrátená na ďalšie konanie. Spis bol vrátený na okresný súd 13. marca 1997. Prvé pojednávanie sa uskutočnilo až 9. októbra 1997, pričom bolo odročené na 13. november 1997. Medzitým sa zabezpečoval peňažný denník žalovaného manžela a ďalšie pojednávanie sa po odročení konalo 3. augusta 1998, ktoré bolo odročené pre neúčast' žalovaného na 17. september 1998, kedy bola žaloba zamietnutá za obdobie od 31. mája 1996 do 25. augusta 1997. K poslednému doručeniu rozsudku došlo až 30. novembra 1998. Spis bol opätovne vrátený z odvolacieho súdu 7. júla 1999 po rozhodnutí o odvolaní zo dňa 30. apríla 1999, ktorým sa rozsudok okresného súdu zrušil pre neúplne zistený skutkový stav. Odvtedy až doposiaľ nebolo uskutočnené pojednávanie a súd korešponduje s bývalým zamestnávateľom žalovaného.

2. Vo veci okresného súdu vedenej pod sp. zn. 15 C 174/97 je predmetom sporu príspevok na výživu rozvedeného manžela. Žaloba bola podaná 30. októbra 1997. Prvé pojednávanie sa konalo vo veci 16. februára 1998 a bolo odročené na 30. marec 1998 a pre neúčast' žalovaného došlo k ďalšiemu odročeniu pojednávania na 30. apríl 1998 na dokazovanie obsahom spisu okresného súdu, pracovným a peňažným denníkom. Rozsudok bol vynesенý 30. apríla 1998 a doručil sa včas v súlade s § 158 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku. Odvolanie bolo podané 8. júna 1998, spis bol odvolaciemu súdu predložený až 1. apríla 1999. Napadnutý rozsudok sa zrušil na neverejnom zasadnutí odvolacieho senátu 30. apríla 1999. Spis bol vrátený na okresný súd 23. júna 1999. Pojednávanie na okresnom súde sa konalo 15. júla 1999 a bolo odročené na neurčito a na ďalšom pojednávaní konanom 16. marca 2000 bola žaloba zamietnutá a rozsudok doručený 31. mája 2000. Na základe odvolania bol spis predložený krajskému súdu 4. júla 2000, dňa 24. januára 2001 na neverejnom zasadnutí odvolacieho senátu bola vec opätovne zrušená a vrátená na ďalšie konanie a do 5. marca 2001, kedy bol spis predložený ústavnému súdu, nebolo uskutočnené pojednávanie.

3. Vo veci okresného súdu vedenej pod sp. zn. 1 E 166/98 sa konalo o výkone rozhodnutia predajom huteľných vecí povinného otca na pohľadávku výživného pre maloletú dcéru vo výške 11.000,-- Sk. Návrh na výkon rozhodnutia bol podaný 18. marca 1998 a uznesenie o nariadení výkonu sa vydalo dňa 14. apríla 1998. Dňa 17. decembra 1998 navrhovateľka oznámila, že povinný zaplatil 8.500,-- Sk. Zápisnica o bezvýslednosti súpisu bola vyhotovená 20. januára 2000 a odvtedy nebol vykonaný žiaden relevantný úkon na vymoženie zvyšku dlhovanej sumy a nebolo ani rozhodnuté o ďalšom postupe súdu.

4. Vo veci okresného súdu vedenej pod sp. zn. P 125/99 bol podaný 9. augusta 1999 návrh na zmenu rozsudku znejúceho na výživné pre maloleté dieťa. Prvé pojednávanie bolo nariadené na 2. február 2001 a bolo odročené bez stanovenia konkrétneho dátumu.

Spory o výživné pre manžela a o príspevok na výživu rozvedeného manžela považuje ústavný súd právne a skutkovo za spory, v ktorých sa používa právna úprava prijatá v Zákone o rodine (zákon č. 94/1993 Zb. v znení neskorších predpisov). Výklad a používanie tejto právnej úpravy sú stabilizované v rozsiahlej judikatúre všeobecných súdov, ktorá obsahuje aj metodiku postupu všeobecných súdov v týchto sporoch, a to aj po roku 1989, kedy došlo k rozvoju podnikania, a tým aj k zmene posudzovania schopností a možností povinného manžela (bývalého manžela).

Z toho vyplýva, že na prerokovanie a právoplatné rozhodnutie takýchto sporov nie je potrebný taký neprímerane dlhý čas, za ktorý treba považovať v prípade vecí vedenej pod sp. zn. 7 C 61/96 takmer dobu piatich rokov a vo veci vedenej pod sp. zn. 15 C 174/97 takmer dobu štyroch rokov.

Vo veciach vedených pod sp. zn. 1 E 166/98 a P 125/99 ide o výživné pre maloleté dieťa. Pre právnu a skutkovú zložitost' týchto vecí platí to, čo ústavný súd už uviedol vo vzťahu k sporom o výživné pre manžela a o príspevok na výživu rozvedeného manžela. Tu treba dodať, že vo veciach, v ktorých sa koná o výživné,

resp. sa vymáha výživné pre maloleté dieťa, ide o existenčné veci, o agendu starostlivosti súdu o maloletých, kde sa predpokladá osobitná pozornosť efektívnym a rýchlym postupom súdu. Tomu nezodpovedá postup okresného súdu ani pri vymáhaní zvyšku nároku na výživné a už vôbec pri rozhodovaní o návrhu na zmenu výšky výživného, kde sa prvé pojednávanie bez akéhokoľvek dôvodu konalo po viac ako roku a pol, a to až po začatí konania pred ústavným súdom.

5. Správanie účastníka konania je druhým kritériom pri zisťovaní, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým k porušeniu ústavného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Správanie navrhovateľky v sporoch o výživné pre manžela a o príspevok na výživu rozvedeného manžela možno počas celého súdneho konania hodnotiť ako aktívne a zodpovedajúce požiadavkám zákona na účastníka súdneho sporu. Navrhovateľka sa zúčastňovala pojednávani vo veci, súdu predkladala požadované doklady, navrhovala vykonanie dôkazov a podala aj sťažnosť na priet'ahy v konaní. U maloletej navrhovateľky ústavný súd neskúmal toto kritérium, pretože nemá žiadne opodstatnenie, ale treba uviesť, že aj vo veciach maloletej konala jej zákonná zástupkyňa v súlade s jej postavením.

6. Tretím hodnotiacim kritériom, použitím ktorého ústavný súd zisťuje, či došlo k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, je správanie súdu.

V súlade so svojou doterajšou judikatúrou ústavný súd tiež konštatuje, že k zbytočným priet'ahom v súdnom konaní môže dôjsť nielen nekonaním príslušného súdu (nenariad'ovanie pojednávani, ku ktorému došlo vo všetkých posudzovaných veciach, okrem veci výkonu rozhodnutia, kde sa pojednávania zásadne nekonajú), ale aj takou činnosťou súdu, ktorá nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty účastníka súdneho konania vo veci, s ktorou sa obrátil na súd. Vo veci sp. zn. II. ÚS 33/99 ústavný súd uviedol: „Aj nesprávna činnosť štátneho orgánu môže zapríčiniť porušenie práva zaručeného podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ak

činnosť štátneho orgánu nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty ohľadne tých práv, kvôli ktorým sa osoba obrátila na štátny orgán, aby o jej veci rozhodol.“ Aj v ďalšej veci sp. zn. II. ÚS 64/99 ústavný súd uviedol: „Právo zaručené občanovi podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky sa môže realizovať len prostredníctvom takého konania súdov, ktoré smeruje k odstráneniu právnej neistoty, kvôli ktorej sa občan obrátil na orgán súdnej moci.“

V posudzovaných sporových veciach, ako aj vo veciach starostlivosti súdu o maloletých okresný súd zatiaľ napriek viacerým pojednávaniam vydal vždy rozsudky, ktoré museli byť úplne alebo v podstatnej časti zrušené pre nedostatočne zistený skutkový stav, resp. bez primeraných dôvodov nekonal (P 125/99) alebo nevykonal úkon, ktorý by znamenal ukončenie vymáhania výživného pre maloleté dieťa.

Zbytočné prietahy v uvedených konaniach nebolo potrebné presnejšie časovo ohraničovať, pretože doposiaľ uskutočnené konania sú zbytočnými prietahmi poznamenané vcelku. Uvedený záver platí aj napriek tomu, že v jednej z posudzovaných vecí (7 C 61/96) okresný súd vyniesol prvý rozsudok za dobu kratšiu ako dva mesiace. Tento rozsudok bol však v podstatnej časti zrušený, a preto jeho vydanie (vyhlásenie) za uvedený relatívne krátky čas nemalo predpokladaný zmysel, keďže tomuto rozsudku chýbal skutkový základ na vecne správne a presvedčivé, zákonu zodpovedajúce rozhodnutie. Práve rýchlosť pri vynesení prvého rozsudku totiž v konečnom dôsledku viedla k ďalším, už zbytočným prietahom v konaní, ktorých dôsledkom je to, že doteraz v tejto veci nebolo právoplatne rozhodnuté a nebola odstránená neistota účastníkov sporu o výživné pre manžela.

Z uvedených dôvodov bolo preto treba rozhodnúť tak, že zbytočnými prietahmi v konaniach okresného súdu došlo k porušeniu základného práva navrhovateľiek podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.